

Amióta a zsidók előtt megjelent az örökös reménység és örökös csalódás körforgásával járó integráció és emancipáció délibábja, azóta az öngyűlölet gazdag tárháza is megnyílt előttük.

Rafal Pankowski lengyel történész és politikai aktivista fejtette ki egy előadásában, hogy a lengyelek számára a zsidók jelentik a másság, az idegen, az outgroup netovábbját. Ha a lengyelekkel szembeni antagonizmust, a „nem lengyelséget” akarják kifejezni, erre nincs jobb eszköz a zsidóknál.

Ami a lengyelekre igaz, igaz az egész nyugati civilizációra is: semmilyen más embercsoport nincs, amelyre indulatait a nyugati ember hosszú távon olyan hatékonyan ki tudná vetíteni, mint a zsidókra. A kinevezett ellenségek (franciák-angolok, németek-oroszok, magyarok-románok) jönnek-mennek, a zsidók maradnak.

*

A zsidók a maguk részéről folyton reménykedtek, hogy a (mindenkori) eljövendő szép új világban az ellenük lobogó gyűlölet elenyészik, de mindig csalódniuk kellett. Az antagonizmus előbb-utóbb áttört a nemes eszméken. Így volt ez a 18. században, amikor a felvilágosodás és a tolerancia bajnoka, Voltaire a zsidókat tette még eszméi ősellenségének; és így van ez a 21. században, amikor a kisebbségi jogok szent nevében az ENSZ fórumain csakis a zsidó államot bélyegzik meg rendszeresen a nemzetek között. Az új idők új dalai mindig a reménységet jelentik, aztán amikor a hivatalosan bejelentett szép új világ a régi módon kezd működni, akkor a zsidók újból megtapasztalják a jól ismert idegenséget és elzárkózást.

Ilyen körülmények között nyilván azok között léphet fel az öngyűlölet, akik sok energiát áldoztak az új eszmék és új mozgalmak oltárán és aztán (talán csak félelemmel teli képzeletükben) felrémlik a veszély, hogy elveszthetik sok munkával megszerzett pozícióikat és így minden áldozatuk kárba vész. Így tehát az elfogadás és el nem fogadás (képzelt vagy valóságos) határvidékén élő zsidók helyzetüknél fogva azok, akiknek körében az öngyűlölet megjelenhet. Ők lehetnek hajlamosak elsősorban gyűlölni azokat a társaikat, akik nem kérnek az új eszmékből, ezzel együtt az újfajta elfogadásból.

A Füst Milán naplójában fellelhető, a többségi társadalomtól átvett zsidóellenes sztereotípiák arról a félelemtől tanúskodnak, amit a magyar irodalomba, a magyar kultúrába beilleszkedő asszimiláns érez egy barátságtalan, nem elfogadó közegben. Agressziója ilyenkor saját csoportja ellen fordul, hiszen a (reménye szerint) őt elfogadó többség ellen nem lázadhat. A rosszul alkalmazkodó zsidókkal van a baj – véli ilyenkor a zsidó keresztény, a zsidó magyar, a zsidó szocialista, a zsidó kommunista, a zsidó liberális, a zsidó antirasszista, aki hisz a mozgalom szentségében. Ami ellen aztán előbb-utóbb fellázad (ő vagy a gyereke), és keres magának egy új megváltó eszmét.

Amióta a zsidók előtt megjelent az örökös reménység és örökös csalódás körforgásával járó integráció és emancipáció délibábja, azóta az öngyűlölet gazdag tárháza is megnyílt előttük.

A többségi társadalom el nem fogadó magatartásának van egy másik oka is: a „magas intellektuális és morális kultúrájú zsidóság” (Bibó) az asszimilációs elvárásokat rendre túlteljesíti – ezzel aktiválja a többségi társadalomban meglévő látens antagonizmust, amely zsidó hatalomátvételtől kezd vizionálni. Minél bizonytalanabb a többség önképe és minél bizonytalanabb az általa épített társadalom, annál inkább.

A túlteljesítés és főleg az arra adott reakció a zsidó közegben is beindít rossz mechanizmusokat: a zsidó forradalmár haragszik a zsidó kapitalistára és viszont; a zsidó asszimiláns haragszik a cionistára és viszont; a zsidó liberális haragszik a zsidó ortodoxra és viszont, és haragszanak egymásra keresztül-kasul, hiszen mindegyikre el lehet mondani, hogy „ha ő nem volna...”.

A cionistákra ebben a belső körkörös bűnbakkeresésben kezdettől nagy indulatok zúdultak. Amikor Herzl látnokként megérezte, hogy Európa társadalmi a nem túl távoli jövőben a zsidók ellen fordulnak majd, akkor az európai zsidóság aranykorát élte. A felvilágosult 19. században, amikor a sötét babonák helyett a tudomány, a szellem napvilága irányítja a társadalmakat, az asszimilánsok számára lehetetlennek tűnt, hogy a múlt kísérteteként számon tartott antiszemitizmus hatalomra kerüljön. A vallásos zsidók, a liberális/asszimiláns zsidók, a szocialista zsidók nagy többsége mind ingerülten fogadta a cionistákat, mert utóbbiak megkérdőjelezték alapeszméjüket, hogy ti. a maguk felfogása szerint harmonikusan együtt tudnak élni a többségi, a „befogadó” társadalmakkal. Ideológiai antagonizmus állt fenn a cionisták és a zsidóság többi része között. A cionisták nem egy újfajta életformát ajánlottak, ők a diaszpóra-zsidóság jövőjét kérdőjelezték meg, súlyos morális felelősséget téve utóbbi vállára. Így a cionizmust a zsidóságon belül kezdettől fogva nagy indulatok vették körül.

A Holokauszt a cionizmussal kapcsolatos érzelmeket a végletekig fokozta. Ezen túl a cionisták az európai zsidókkal folytatott vitáiban rendre előkerült ez az érv: „Egy holokauszt nem volt elég neked, hogy megértsd, itt nincsen jövőd?” Izrael, mint a Holokauszt antitézise, a zsidó világban máig rendkívül heves érzelmeket ébreszt.

1945 után, a nácik bukásával nyugati és a kommunista világban a faji alapú antiszemitizmus meg a zsidó összeesküvés elméletek tarthatatlanná váltak. A vallási antijudaizmus (a zsidók ölték meg Jézust) is visszaszorult. Ám a zsidóellenes indulatokat a Holokauszt egyszerre felfokozta és tabu alá helyezte, éppen ezért új kifejezési formát, új nyelvezetet kerestek.

Ezt a nyelvezetet a Szovjetunió szállította, amely 1945 után nem tudott mit kezdeni saját kétmillió zsidóságával. Izrael megalakulásával többé nem bíztak a szovjet zsidók lojalitásában, el viszont nem engedhették őket, mert a tömeges kivándorlás súlyosan károsította volna a Szovjetunió, a boldog népek hazája imázsát. Frusztrálta a szovjet vezetést Izrael, amelynek társadalma és politikai elitje elzárkózott a brutális kommunista rendszertől, így nem lett megbízható szovjet bástya a Közel-Keleten. Nem számíthatott a szovjet rendszer az amerikai zsidóságra sem, amelyek túlnyomó többsége éles kritikával illette a szovjet bel- és külpolitikát.

A zsidókkal kapcsolatos sokszoros frusztrációja arra sarkallta a szovjet rendszert, hogy azzal a fegyverrel támadjon a zsidókra, ami rendelkezésére állt: az antifasiszta, antikapitalista

retorikával. A szocialista gondolkodásban amúgy is meglévő anticionizmust így megfejelték haladó, antifasiszta-antirasszista retorikával, aminek következtében Izrael Államot mint elnyomó, rasszista, fasiszta államot mutatta be a szovjet propagandagépezet. Így tették a baloldal számára világszerte elfogadottá az antifasiszta retorikával átítatott Izrael-ellenes gyűlölködést. Ez a nyelvezet igazán 1973 után vált dominánssá az ENSZ-ben is, amikor be kellett látni, hogy Izraelt fegyverrel nem tudják legyőzni, így áttértek az ENSZ-ben alkalmazott lejárató kampányokra. Ennek egyik csúcspontja volt az 1975-ös *cionizmus=rasszizmus* ENSZ-határozat.

Amíg a Szovjetunió fennállt, ez a vonal annyira erős volt a nemzetközi politikában, hogy a „haladó” (értsd: antikapitalista, etatista, diktatórikus) országok nem is tartottak fenn diplomáciai kapcsolatot Izraellel.

Izrael, azáltal, hogy egy létében fenyegetett, rozogának tűnő kis országból katonai, tudományos, kulturális nagyhatalom lett: kivívta a világ zsidóságának – legalábbis túlnyomó részének – elismerését és odaadását. És kivívta a nem zsidó világ gyanakvó figyelmét is.

Azzal, hogy Izrael a zsidó világ központja lett, a zsidóellenes indulatokat óhatatlanul magára vonta. Aki a zsidókra haragudni akar, az ma mindenekelőtt Izraelre haragszik – egyszerűen azért, mert Izrael van az előtérben. Ennek a haragvásnak – Izrael szovjet gyártmányú, antirasszista frazeológiával történő megbélyegzésének – az évtizedek során kialakult egy gazdag kultúrája.

A kommunista világ szétesésével egy évtizedig sokan azt hittük, hogy a „történelem végével” az antiszemitizmus is végőráit éli. Az ikertornyok elleni merénylettel a történelem vége lekerült a napirendről, a vele párhuzamosan kitörő új intifáda pedig az „antiszemitizmus végével” kapcsolatos illúziókat oszlatta szét. Az állig felfegyverzett izraeli katona és a palesztin gyerek szembeállítására – a gyerekgyilkos zsidó mítoszának modernizált változata – előntötte a világ tévéképernyőit Pakisztántól Dél-Amerikáig. A szovjet gyártmányú anticionizmus átesett egy generáljavításon, és újabb világhódító útjára indult.

Ugyanakkor ez a fajta zsidógyűlölet – csakúgy, mint a vallási alapú antijudaizmus – ismeri a „jó zsidó” fogalmát. Aki megtagadja tévelygéseit és megtér az igaz hitre, azt szívesen fogadja a többség. A keresztény hitre tért zsidót éppen olyan szívesen mutogatták a 15. századi Spanyolországban, mint ahogy az anticionista (magát többnyire „Izrael-kritikus”-nak nevező) zsidó nagyon kedves vendég a tévéstúdiókban és online felületeken.

Súlyosbító tényező, hogy az a baloldali, emberjogi, kisebbségvédő szemlélet, amelynek eltorzított változatát Izrael ellen felhasználják, csöppet sem idegen a zsidóságtól. Éppenséggel zsidók milliói erős várukat és megváltásukat látják benne a mai napig. A világ megjavításának (tikkun olam) legjobb útjaként tekintenek rá, és súlyos dilemmába kerülnek, ha ez az ideológia összeütközésbe kerül az Izrael iránti lojalitással. Ezt a dilemmát nem kevesen Izrael kárára oldják fel. Így ma a világ zsidóságának komoly tömegei foglalnak el „Izrael-kritikus álláspontot”. Ennek lényege, hogy szisztematikusan összekeveredik benne Izrael aktuális politikájának és létezésének bírálata.

A zsidókat tehát – Izrael ürügyén – ismét az elfogadás és el nem fogadás határmezsgyéjére szorították, és ezt a feszültséget sokan úgy reagálják le, hogy „ha Izrael nem nyomná el a palesztinokat, akkor elfogadnának bennünket”. Ezáltal az el nem fogadással küszködő zsidó előtt nyitva áll a pálya: csak csatlakoznia kell ehhez a kórushoz és máris kivívja a többségi társadalom rokonszenvét, „jó zsidóvá” válik. Minden elő van készítve, szellemi erőfeszítést sem kell tenni, rendkívül egyszerűen át lehet igazolni a másik oldalra. A mechanizmus a régi, csak a mese változott meg hozzá.

*

Az anticionista táborba átigazolók többsége ugyanakkor nem egyszerűen megalkuvó, aki csak a külvilág nyomásának enged. Közismert a zsidóságban működő önreflexió igen fejlett (sokak szerint túlfejlett) kultúrája. Talán nincs még egy nép, amelynek körében az önvizsgálat ennyire bevett gyakorlat lenne. Olyan közegben, ahol a többség tárt karokkal fogadja a saját közösségét megbélyegző zsidót, nagyon nehéz meghúzni a határt önkritika és önfeladás között. A folyamatos önvizsgálat a többségi társadalom szeme előtt zajlik, amely folyamatosan próbálja a maga javára felhasználni az önkritikusabb hangokat. Állandó dilemmák tárgya a közösségét bíráló zsidónál, hogy hol és mikor hangoztathatja kritikus véleményét úgy, hogy azt ne lehessen közössége ellen fölhasználni. A szüntelenül változó, nehezen kiismerhető közegben sokan óhatatlanul átcsúsznak a másik oldalra és azt veszik észre, hogy szavaikat saját közösségük ellen fordítják.

A keretek tehát készen állnak, a nyomás hatalmas, a modell kidolgozott: az anticionista zsidók folyamatos újratermelése várható.

<https://www.szombat.org/politika/zsido-anticion>